# БАРКАМОЛ АВЛОД ТАРБИЯСИДА МАҲАЛЛА ИНСТИТУТИНИНГ ЎРНИ

**Э.ЮСУПОВ, И.ҲАМРАЕВА**

*Мақолада жамиятдаги янгиланиш жараёнлари маҳалла институти фаолияти мисолида ёритилган. Ёш авлод тарбиясида маҳалла институтининг ўрни ўрганилган.*

***Калит сўзлар:*** *маҳалла, баркамол авлод, спорт мусобақалари, миллий қадриятлар.*

*В статье на основе источников анализируется процесс обновления в обществе на примере деятельности института махалля. Исследуется роль института махалля в воспитании молодого поколения.*

***Ключевые слова:*** *махалля, совершенное поколение, спортивные состязания, национальные ценности.*

*On the base of sources the article analyses the process of the renovation in the society on the example of activities of the institute 'mahalla'. Necessary attention in the article is paid to the role and importance of 'mahalla' in the process of upbringing the younger generation.*

***Key words:*** *'mahalla', generation, sport competitions, national value.*

---

Мустақилликка эришган Ўзбекистон жамияти олдига республика иқтисодиётининг ўзига хос хусусиятлари ва имкониятларидан келиб чиққан ҳолда бозор муносабатларини шакллантириш ва ривожлантиришнинг миллий моделини ишлаб чиқиш вазифаси қўйилди. Президент Ислом Каримов мураккаб иқтисодий ва сиёсий шароитда мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш принципларини ишлаб чиқди ва у жаҳон жамоатчилиги томонидан эътироф этилиб, *ўзбек модели* номини олди.

Юртбошимиз ушбу моделнинг маъно-мазмуни – давлат қурилишини тубдан янгилаб, конституциявий тузумни барпо этиш, иқтисодиётни мафкурадан холи этиш, унинг сиёсатдан устунлигини таъминлаш, давлатнинг бош ислоҳотчи вазифасини бажариши, яъни ислоҳотлар ташаббускори бўлиши ва уларни мувофиқлаштириб бориши, қонун устуворлигини таъминлаш, кучли ижтимоий сиёсат юритиш, ислоҳотларни босқичма-босқич ва изчил олиб бориш тамойилларига асосланадиган сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий ислоҳотларни амалга оширишдан иборат эканлигини таъкидлаган эди [1].

Ўзбек моделига мувофиқ мамлакатда маънавий-руҳий покланиш, миллий қадриятларни тиклаш, ворислик анъаналарига садоқатли авлодни тарбиялаш борасида концепция ишлаб чиқилди.

2014 йилнинг мамлакатимизда "Соғлом бола йили" деб эълон қилиниши ҳар жиҳатдан баркамол авлодни тарбиялашга йўналтирилган, "Она ва бола йили", "Ёшлар йили", "Баркамол авлод йили", "Оила йили", "Обод маҳалла йили" каби номлар билан аталган ўтган йиллардаги давлат сиёсатининг мантиқий давоми бўлди.

Бутун юртимизда бўлганидек, Андижон вилоятида ҳам мустақиллик йилларида илм-фан, таълим-тарбия, маданият масалаларига алоҳида эътибор берилмоқда. Бугун Андижон вилояти аҳолисининг 60 фоиздан зиёдини ёшлар ташкил этмоқда. Шундан келиб чиқиб, навқирон авлод вакилларининг билим олиши, касб-ҳунар ўрганиши, илм-фан, санъат ва спорт соҳаларида ўз истеъдодларини намоён этиши учун барча шароитлар яратилди.

Ўтган давр мобайнида мамлакатимизни янгилаш жараёнида фуқаролик институтларига, жумладан, ўзини ўзи бошқариш институтининг роли ва аҳамиятини кучайтиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда [1.42-43]. Хусусан, маҳалла фуқаролар йиғинлари ташаббуси билан маҳалла тарихини ўрганиш орқали ёшларнинг маънавий дунёқарашини кенгайтириш мақсадида беллашувлар ташкил этилди.

2013 йилнинг 22 июнидан маҳалла ёшлари ўртасида ўтказилган «Маҳаллам тарихини ўрганаман» кўрик-танловининг вилоят босқичида Булоқбоши туманидаги «Шарқ юлдузи» маҳалла фуқаролар йиғини биринчиликни эгаллади [2]. Навбатда Андижон, Фарғона ҳамда Наманган вилояти жамоалари оила-маҳалла-таълим муассасалари ўртасида ҳамкорлик механизмини кучайтириш борасидаги шартлар асосида беллашдилар. Шунингдек, беллашув иштирокчилари томонидан қишлоқлардаги урф-одатлар, ҳудудларнинг ўзига хос турмуш тарзи акс этган саҳна кўринишлари намойиш этилди.

Аҳоли ўртасида маънавий, тиббий, ҳуқуқий тарбияни кучайтириш учун 2010 йилдан йўлга қўйилган «*Бир зиёли беш оилага маънавий ҳо-*

*мий*» маърифатпарварлик ҳаракати борасида Андижон вилоятида муайян тажриба тўпланди ҳамда бу тажриба республикамизнинг бошқа вилоятларида оммалаштириш учун тавсия қилинди.

Жамиятда юксак маънавий муҳитни қарор топтириш ишида зиёлиларнинг ҳам муносиб ҳиссаси бор. Андижон шаҳридаги 73 нафар маҳалла фуқаролар йиғинига Андижон давлат университетининг 73 нафар профессор-ўқитувчиси бириктирилган бўлиб, улар маҳалла фуқаролар йиғинлари раҳбарияти билан ҳамкорликда ҳар бир маҳаллада ижтимоий сиёсий, маданий-маънавий, мафкуравий соҳаларда тизимли, мунтазам иш олиб бормоқда.

Вилоятда янги типдаги мактабгача тарбия муассасалари фаолият кўрсата бошлади. Маҳаллалардаги «Хонадон боғчаси» ҳамда хусусий боғчаларда асосий эътибор кичкинтойларнинг саводини чиқаришга, уларга хорижий тилларни ҳамда миллий ҳунармандчилик сирлари ва компьютер илмини ўргатишга, асосийси, миллий қадриятларга асосланган тарбия беришга қаратилди [3].

Андижон машинасозлик институти қошидаги Бўстон академик лицейида таьлим, фан, маданият ходимлари касаба уюшмаси вилоят кенгаши, Бўстон, Ишчилар, 6-сон МФЙлари билан ҳамкорликда «*Онам айтган аллалар*» мавзуида кўрик-танлов ўтказилди. Алла ва ёр-ёрларни маромига етказиб ижро этган 3-босқич ўқувчиси Нилуфархон Абдувалиева кўрик-танлов ғолиби бўлди. Шунингдек, 6-сон МФЙда яшовчи З.Қосимовлар оиласи, Бўстон МФЙдан О.Абдураҳмоновлар оиласи, Ишчилар МФЙда яшовчи Н.Ёқубовлар оиласи ҳам танловнинг турли номинациялари бўйича ғолиб деб топилди [4].

Халқ депутатлари Андижон вилоят Кенгаши VIII сессиясида (1998 йил 25 июнь) спорт соҳасида эришилган ютуқлар салмоқли экани билан бир қаторда спортнинг оммавийлигини таъминлаш эътибордан четда қолиб кетаётганлиги алоҳида қайд этилди [5]. Шунга кўра аҳоли саломатлиги, ижтимоий таъминот, фан-маданият соҳалари билан бир қаторда жисмоний тарбия ва спорт ривожига маҳаллий бюджетдан 3 млн. 337 минг сўм миқдорида маблағ сарфланиши режалаштирилди [6].

Вилоятда футбол билан шуғулланувчилар 1998 йилга келиб 35879 тани ташкил этган бўлса, улардан 8880 нафари болалар ва спорт мактаби ўқувчилари эди. Ёшларга 100 та футбол-лицей интернатлари, 21 ўйингоҳ, 585 футбол майдони хизмат кўрсатди [7].

Андижон вилоятида 1998-2005 йилларгача бўлган даврда футболни янада оммавийлаштириш ва ривожлантириш юзасидан Дастур ишлаб чиқилди. Дастурнинг тўла-тўкис бажарилишини таъминлашга вилоят жисмоний тарбия ва спорт кўмитаси, “Маҳалла” хайрия жамғармаси, “Соғлом авлод учун”, “Камолот” вилоят бўлимлари сафарбар этилди [8].

Ушбу оммавий-ташкилий ишлар натижаси ўлароқ, «Футболимиз келажаги» турнири 2000 йилдан буён мунтазам ўтказиб келинмоқда.

«Обод маҳалла йили» дастури доирасида маҳаллаларда спортни, айниқса ёшлар спортини ривожлантириш ишларига катта эътибор қаратилди. Вилоят “Маҳалла” жамғармаси ва унинг бўлинмалари, ўзини ўзи бошқариш органлари маҳаллаларда ёш авлоднинг мунтазам спорт билан шуғулланишини таъминлаш ва турли йўналишлардаги спорт турлари бўйича мусобақалар ўтказишда асосий ташкилотчи бўлди. Бу мусобақаларнинг биринчи босқичи маҳаллаларда ташкил этилди. Мусобақаларнинг туман ва шаҳар босқичларига 4 мингдан ортиқ оила йўлланма олди. Вилоят босқичи мусобақаларида иштирок этиш ҳуқуқини 213 нафар оила қўлга киритди.

Мустақиллик йилларида оммавий спорт мусобақаларида аёллар иштирокининг кескин ўсиши ўзини ўзи бошқариш органларининг ютуқларидан бири ҳисобланади. 2004 йилнинг 20 февралидан 20 мартига қадар 8 Март Халқаро хотин-қизлар куни муносабати билан Андижон вилоятининг шаҳар ва туманларида волейбол, стол тенниси, енгил атлетика, сузиш, каратэ, шахмат-шашка ва бошқа спорт турлари бўйича мусобақаларни ўтказиш, хотин-қизларнинг тиббий маданиятини ошириш бўйича иш олиб борилди. Бу тадбирларда спортнинг барча турлари бўйича мусобақалар ўтказилиб, 2250 дан ортиқ хотин-қизлар иштирок этди [9.110].

Спортнинг миллий ва белбоғли кураш бўйича ташкил этилган «Маҳалламиз паҳлавонлари» турнири ўзбек миллий спортини ривожлантиришда муҳим аҳамиятга эга бўлди. Мусобақаларда 14 вазн тоифасида 1989-1991 йилларда туғилган ўғил ва қиз болалар ҳамда 60 ёшдан юқори бўлган фахрийлар, жами 270 нафар полвонлар финал босқичида куч синашдилар. 2013 йилнинг 24 июль куни ўтказилган «Маҳалламиз паҳлавонлари» республика турнири мусобақаларининг 3-босқич ўйинларида шаҳар, туман босқичларида ғолиб бўлган 102 нафар курашчи иштирок этди. Вилоят босқичида биринчи ўринни эгаллаган курашчилар – Андижон шаҳридан Раҳматулло Юлдашев, Жалақудуқ туманидан Д.Сотволдиев, Асака туманидан А.Усмонов, Хўжаобод туманидан М.Мадраҳи-

мова, М.Восилжонова, Марҳамат туманидан М.Адҳамовалар мусобақанинг республика босқичида қатнашиш учун йўлланмани қўлга киритдилар. Навоий вилояти Навоий шаҳрида ўтказилган республика босқичида умумий жамоа 2-ўринни қўлга киритиб, кумуш медал билан тақдирланди [10].

Бундай спорт тадбирлари вилоятда мунтазам ўтказилмоқда. Навбатдаги республика босқичида Андижон вилояти, Қўрғонтепа тумани «Янги ҳаёт» маҳалласидан Юсуфжоновлар оиласи фахрли 3-ўринга сазовор бўлди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг «Юксак маънавият - енгилмас куч» асарида фуқаролар йиғинлари фаолиятига берилган юксак баҳога ҳақли равишда Андижон вилояти маҳалла фуқаролар йиғинлари ҳам мансубдир [11.132].

**Адабиётлар:**

1. И.А.Каримов. Мамлакатимизда демократик ислоҳотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси.-Т.: Ўзбекистон, 2010.

2. “Андижанская правда”, 2014 г. 12 февраля

3. Ўзбекистон Республикаси Президенти Девони архиви, Андижон вилояти бўлими, 4141-фонд, 13-рўйхат, 43-йиғма жилд, 34-варақ.

4. “Andijonnoma”, 2012-yil 16-may.

5. Ўзбекистон Республикаси Президенти Девони архиви, Андижон вилояти бўлими, 4141-фонд, 13-рўйхат, 43-йиғма жилд, 71-варақ.

6. Ўша жойда, 79-80-варақлар.

7. Ўзбекистон Республикаси Президенти Девони архиви, Андижон вилояти бўлими, 4141-фонд, 13-рўйхат, 112-йиғма жилд, 25-варақ.

8. Ўзбекистон Республикаси Президенти Девони архиви, Андижон вилояти бўлими, 4141-фонд, 13-рўйхат, 43-йиғма жилд, 23-26-варақ.

9. Гадойбоев А. Халқ йўли – ҳақ йўл.-Т.: Янги аср авлоди, 2004.

10. Андижон вилоят “Маҳалла” жамоат фонди жорий архив материалларидан.

11. Каримов И. Юксак маънавият – енгилмас куч.-Т.: Маънавият, 2008.

*Андижон давлат университети*
*2014 йил 11 мартда қабул қилинган*
*(Тақризчи: доц. О.Комилов)*